

CIMELIA

0

77

Cim

77

IX. a. 5.

XI. 8. 256

Harica.

Execki pizkne 1781.

Spangenberg Joan: Quaestiones
muvicae in usum scholae
Northurianaee.

(Cras) ap. veldnam flos. Maylerii.
1576.

Cr. 77

Zachowaj
walepsy
w H. a. 5

QUESTIONES
MUSICAE IN V-

sum Scholæ Northusianæ
per IOANNEM
SPANGEN-
BERG. cole

I.

Summa cum diligentia
auctæ, castigatiusq;
aditæ.

IOANNES STIGELIVS

Iuuentuti.

Carminē si frigidōs mouit Delphinas Arion
Orpheus si stygios uoce lyraꝯ Deos
In laqueos uolucres cantu si pellicit auceps
Si salit ad certos ur̄sa citata sonos
Cur non & nostras oblectet Musica mentes
Qui sumus harmonicis membra ligata modis
Ferreus est, durasq; gerit sub pectore cantes
Quem inuēt aut aliquo Musica blanda sono
Ergo ades, & studio rudis huic asuesce iuuentus,
Quo sine uix aliquid uita putanda tua est.

Cim. D. 77

Supplet Jouis Jovis
Tercia de Jovis
Jovis Jovis Jovis

GEORGIO RHAV TY-

pographo Vitembergenſi Salutem.

Q Vanquā in hoc noſtro ludo, Georgi chariſſime,
iā multos annos Muſica praelegeretur, animad-
verti tamen ex tanto puerorum numero, uix unum atq;
alterum eſſe, qui uel prima ipſius artis rudimenta cape-
ret. Cupiens igitur ſtudioſe iuuentuti conſulere, hac ego
tibi, & Muſicæ, in uſum ſchæle noſtræ collegi, tuis ma-
xime ac Martini Agricole muſici peritiſſimi adiutus lucu-
brationibus. Video enim perſacile eſſe ſtudiū, quod quæ-
ſtionibus agitur. Cuius rei quoq; non deſunt exēpla. Qui
enim potuit dialectica ipſa accuratius, breuius, & copio-
ſius tradi quam à D. Philippo Melanchtone, uiro noſtri
ſeculi doctiſſimo, pulcherrimis ac lucidiſſimis interroga-
mentis tradita eſt? Vtinam ea ipſa aliquando typis excu-
dantur. Præterea, quis non magno cum deſyderio lectu-
rus eſt deinceps Rhetorica, quando Georgius maior ſtu-
dioſe pubis formator egregius, omnem Rhetoricæ diſci-
plinam breuiſſimo ordine, tanquam fasciculo quodam,
ſepidiſſimis quæſtionibus comprehendit? Et quid mul-
ta, habet hoc genus docendi faciles ad omnem diſciplinā
aditus. Quare hoc quicquid eſt mi Georgi tibi dedico, ut
quemadmodum ſub Aiæis clipeo rutilans Achilles, ita ſub
te Muſicorum præſide, Zoilos effugiat. Vale, & me ut
ſoles ama. Northuſia pridie Idus Auguſti, Anno xxxvi.

Ioannes Spangeberg.

A. ij

cuſa eſt

EIVSDEM IOAN. SPANG.

ad frugi lectorem.

Quicupit ex templo uocem exercere canoram.

Carminē, & argutum promere uoce melos

Quoslibet & lepidis cantus resonare canōnis

Et cytharam digitis tangere dulcissōnam

Pangere quod plectro tecinit Crinitus Iopas

Hebreusq; Tubal, Ambrosiusq; pius

Quae Linus Amphion Dirceus Lesbous Arion

Quaeq; Orpheus docuit, tempore nosce breui

Hanc legat abruptam modulandi grauitē artem

Qua, uel dispeream, commoda multa feret.

PANEGYRIS MUSICAE.

Nil Deus omnipotens homini iucundius unquam

E supera arce dedit, quam Musica plectra canoris

Vocibus, ac digitis, dulcia exercere palestra.

DIVERSVM MUSICAE

studium.

Diuersum est istic studium, diuersa uolūptas

Hic placidis diuos numeris ueneratur ad aras

Hic calamo & fidibus plectro hic praeludit eburno

Barbiton, alter agit, caua tympana cymbala chordas

Organa, sistrā lyram, crotalos, cytharamq; chelinq;

MUSICA NATVRALIS.

Nec solum humana formatur Musica uoce

In pratis uolucres, campis, syluisq; iugosis
Demulcent miris hominum concentibus aures
Hymnidicum de fronde melos Philomella recitat
Ludu & in dumis non flebile carmen achantis
Strimoniaeq; grues clangunt sub nubibus altis
Porro ubi lymphæ strepit per saxa sonantia, dulce
Murmur agit, gracilemq; sonum, dulcesq; susurros
Sic mare uel uoluum, sic fontes, flumina, riuus
Sic quoq; Syrenes, fuma est, depromere cantus
Et Faunos Satyrosq; uagos toruare camenas
Concentant & aues & apes, raucesq; cycadæ
Omnigenumq; pecus terræ atq; animantia cuncta.

MUSICA VOCALIS

Ostamen argutum, & uocalia guttura & artem
Cantandi, natura homini concessit & usum
Diuina hinc traxit præclarum Musica nomen

INVENTORES MUSICÆ.

Hanc Tubal in primis docuit, crescentibus annis
Pythagoras doctis acceptam tradidit argis
Mille modis nobis dedit inde Boëtius auctam
Ad certum lusit numerumq; modumq; uetustas
Nunc addunt aliquid communem semper in usum
Quod fuit ignotum quæq; intentata uetustis
Concrepat hæc ætas, nec adhuc contenta quiescit
Per strepuere olim diuum Cantoribus ades
Nunc per dulces melos regum per tecta ducumq;
Auditur nihil interris quo dulcius unquam

A iij

LAUS MUSICAE.

Musica nunc dignas habet & sua premia laudes
Vincit honore suas precio superatq; sorores
Phœbus ut immensi præcellit lumina cæli.

QVID SIT MUSICA.

Musica fida parens inopum spes, anchora, portas
Solamen, requies, miseros de pulvere tollens
Cæsareo adiungit lateri & regalibus aulis
Diuitias, hortos, ædes, & prædia, uestes,
Donat & illustres titulos & nomina famæ
Et quid multa loquor, Cantores æthera tangunt,
Cuncta per ora uirum uolitant, sumuntq; quotannis
Aurea pro dicta mercede Numismata centum.

QVID POSSIT MUSICA.

Præcipitandus aquis pelagi Cytharedus Arion.
Placabat dulci Delphinum terga canœna
Et cursu cæbalias celeri est aduectus in oras
Threycius uates & flumina traxit & ornos
Et scopulos, sylvasq; uagas & plurima monstra
Euridicen Cythara nigro reuocauit ab oreo
Carminibus, certum est adamantina corda moueri
Ipse stipem extorquet mendicus sæpe negatom
Cum iam cuncta silent, gratoq; sopore quiescunt
Ante fores iuuenis dilectæ pangit amica
Carmina quotquot habet, nec frigora curat nec imbres
Sub uepribus densis latitans aut arboris umbra
Arte sagax auceps pedicis & casse uolucres

Ignaras fraudis, cantu deludit amico
Corpora Pythagoras docuit reuelanda camoenis
Ad dulces cantus dormire & surgere iussit
Hinc canit omnis homo, iuuenis, uir, foemina, uirgo,
Ciuis & agrestis, doctus, rudis, altus & imus
Alter & alterius languentes mitigat aures.

UTILITATES MUSICAE.

Præterea mores hominum componit & ornat
Ignauas hominum coelestis Musica mentes
Incitat ad studium longo torpore remissum
Exhilarant animos prædulcia carmina tristes
Et curas abigunt, risumq; dolentibus addunt
Quinetiam uires & robora Musica præstat
In bello timidis resonant quum tympana bombis
Fortius insurgunt ad bella equites peditesq;
Matronæ dum fila rotant, teneraq; puellæ
Dumq; parat calidis ferrata polæta culinis
Et quid agant tandem reboant concentibus aure
Sic rudis altisonum modulatur carmen arator
Dum stiuam exercet, dum raistro temperat agros
Nautæ ceruleas Pelagi dum nauigat undas
Brachia solatur Cytharæ dulcore trabentum
Carmine defessus prædulci sepe uiator
Longum iter & gelidos imbres demulcet & æstus
Nocturnos pueri uagitus garula mater
Compescit numeris, pedibus cunabula gyrans
Musa laborantum defessus mitigat artus
Et perturbatos sensus, animosq; reformet

7

Hinc ednere in templis numeros hymnosq; uetistē
Instituere patres, ut fl. etere nomina possent.
Caelica, & æthereum cantu placare parentem
Qu. mchorus angelicus dulci sine fine camœna
Extollit, laudat, placat, ueneratur, odorat.

Q V A E S T I O N E S M V -
S I C A E I N V S V M S C H O L A E
Northusianæ, per Ioannem Spangenbergium collectæ.

DE DEFINITIONE MUSICAE,

Quid est Musica? Est ars liberalis, rectas
canendi formulas demonstrans, Vel, est re-
cte canendi scientia.

DE INVENTORIBVS MUSICAE,

A quo inuenta est Musica? Hæbrei fe-
runt Tubal Lamech filium, primū Musicæ
inuentorem, deinde a Mose & Dauid excul-
tā, auctā, propagatamq;. Græci Pythagorā
Mercurium, Zetum & Amphionā, Orphe-
um & Linū adferūt. Latini Boetiu Rhoma

Cur inuenta est? Propter eius artis (nū.
iucunditatem, & mirabiles effectus,

Qui sunt musicę artis effectus? Musica
Deum ipsum placat, animos hominū mira
suaui

suauitate demulcet, curas eximit, Et, vt Po-
eta ait, miscet vt. le. dulci. Nulla em̄ est etas,
que nō oblectetur cōcentibus, laboratiū mi-
tigat labores, festos mitigat artus, infantes
quoq; ad nutricis concentum conuiuiscūt,

Vnde habet nomen: AMŃ; & quod va-
let cantus, inde Musica, cantandi scientia,
Et Musicus canendi peritus.

DE DIVISIONE MUSICAE.

Quotuplex est Musica? Duplex, Theo-
rica & Practica.

Theorica que est? Est que circa ingenij
cōtemplationem & cognitionem veritatur.

Quis est finis;

Scire.

Nam Musicus Theoricus, est qui artem no-
uit verum hoc ipso cōtentus, nihil de ea scri-
bit, vel docet.

Practica que est? Est que non solum in in-
genio delitescit, sed in opus quoq; erumpit

Quis est finis.

agere.

Nam musicus practicus. est, qui vltra artis
musicę cognitionē, ceteros eam docet, atq;
artis p̄cepta tradit.

Quotuplex est musica practica? Duplex
Instrumentalis & Vocalis:

Que est Instrumentalis? Est que cōcētū
pficit, aut flatu, vt tibijs, aut manu, vt cytara

A v

Que

Quæ est vocalis? Est quæ humana voce melos efficit.

Quotuplex est Musica & Duplex. Vſualis & regulata.

Quæ est Vſualis? Est quæ ſola inclinatio-
ne naturali procedit, carens artis legibus &
principijs quibus regi deberet.

Quæ est Regulata? Est quæ certis præce-
ptis & regulis canendi conſtat.

Quotuplex est Musica Regulata? Du-
plex. Choralis & Figuralis.

Quæ est Musica Choralis? Est quæ in ſu-
is notulis equalem ſeruat menſuram abſq;
incremento vel decremento, platiōis. Hæc et
plana, & Gregoriana, & vetus muſica dicitur.

Quæ est muſica Figuralis? Est cuius no-
ræ & figure inæquales ſunt, & mēſurā vari-
ant ſecū dū ſignorū & figurarū inæqualitatē
cū incremēto & decremento prolatiōis. Hæc
& Mēſuralis & Ambroſiana & noua Mu-
ſica vocatur. Circa quid verſatur Muſica?

Circa ſonos inſtrumētōrū, & viuas homi-
num voces.

De quibus potiffimum agit Muſica cho-
ralis? De Clauibus, Vocibus, Cantu, Mu-
tationibus, Modis & Tonis.

DE CLAVIBVS.

Quid

Quid est clavis musicalis? Est reſeratio cā
vis, vel eſt vocis formandę index. Eſt enim
ggregatum ex litera & voce. Principiū cla
vis litera eſt, finis vero vox eſt.

Da exemplū, In Are, A eſt litera, re vox
in Hmi, H eſt litera, mi ꝑꝛo vox, In Cfaut C
eſt litera, fa, & vt voces. Ita de reliqs dicēdū.

Quot ſunt clauēs musicales? 20. ſcilicet.
Fut, Are, Hmi, Cfaut, Dſolre, Elami
Ffaut, Gſolreut, alamire, bfaHmi, Cſolfaue
dlaſolre, elami, ffaut, gſolreut, aalamire, bbfa
Hmi, ccſolfa, ddlaſol, cela, bbfaHmi, tamē nō
eſt vna clavis, ſed natura duæ. Sic &
eius octaua bbfaHmi, quod ex eius mutati
onibus, vocibus ac instrumentis probatur.

Quare dicuntur clauēs, Quia ſicuti clauē a
periuntur ea, quę abſtruſa & in penitiſſimis
angulis occluſa iacent. Ita per clauēs Muſi
cales totius cantus viſ ac natura reſeratur.

Differunt ne inter ſe clauēs? Imo, Poſiti
one, figuratiōe & appellatiōe, hoc eſt, or
dine, figura & nomine.

DE ORDINE FIGVRA.

et nomine clauium.

Quotuplex eſt ordo clauium? Triplex, Cap
italium, minutarum & geminatarum,

Quot ſunt clauēs capitales? Octo F, A, H

C, D, E, F, G. Ex his prime quatuor dicuntur graues, relique quatuor finales.

Quare dicuntur capitales? Quia capitibus & grandiusculis literis scribuntur.

Quare C, A, H, C, dicuntur graues, Quia grauem sonum respiciunt aliam emittunt.

Quare D, E, F, G. dicuntur finales? Quia omnis cantus regulariter in his clauibus desinit.

Quot sunt claues minutae? Septem, a, b, c, d, e, f, g. Ex his prime quatuor, dicuntur affinales siue acutae, relique superacutae.

Quare dicuntur minutae? Quia pusillis literis scribuntur.

Quare a, b, c, d. dicuntur affinales? Quia in his clauibus cantus transpositus desinit.

Quare dicuntur acutae? Quia acutorem sonum emittunt.

Quare reliquae dicuntur superacutae? Quia super acutas ponuntur.

Quot sunt claues geminatae? Quinq[ue], aa, bb, cc, dd, ee. Hae dicuntur excellentes.

Quare dicuntur geminatae? Quia duplicatis literis scribuntur.

Quare dicuntur excellentes? Quia omnes alias suo sono excellent.

Ad quid prodest scire claues musicales? Ut peius dicamur ad cognitionem vocum siue
no

not
spa
bit
atq
lica

CLAVES

C
C

notarum, quæ ociosæ iacent inter lineas &
spacia. Nemo enim rite vnquam modula-
bitur, nisi perfectæ sciat clauium naturam
atq; proprietatem.

Vbi possunt hæc discerni? In schala mu-
sicali, quam hic pueris ob oculos posuimus.

SCHALAE MUSICA=

lis Typus.

C Geminatæ, ex-
cellentes.

C Super-
acuta.

CLAVES
C Minus-
ta

Affinales

Cacuta.

C Pinales

Capi-
tales

C Graues

C	ce	la	mi	re
C	de	la	sol	re
C	cc	sol	fa	mi
C	bb	fa	mi	re
C	aa	la	mi	re
C	g	sol	re	ut
C	f	fa	ut	re
C	e	la	mi	re
C	d	la	sol	re
C	c	sol	fa	ut
C	b	fa	mi	re
C	a	la	mi	re
C	G	sol	re	ut
C	F	fa	ut	re
C	E	la	mi	re
C	D	sol	re	ut
C	C	fa	ut	re
C	B	mi	re	ut
C	A	re	ut	re
C	G	ut	re	ut

REGVLA.

Omnes clauēs ab eadem lītera incipientes distant per octauam,

Quid est scala Musicalis? Est mutatio num in cantu Musicali contingentū, iuxta ascensum & descensum clauium & vocum earundem ocularis ostensio, & manifeste explanatio, Vel, est vocum, mi & fa, in bfa h mi & octauis eius cognitio.

Quare dicitur scala? Quia sicuti in arboribus per scalarum gradus ascenditur & descenditur, Ita in cantu, de clauē in clauē, de voce in vocem, de līnea in līneam, de tūo in spatium, ascenditur & descenditur.

Ad quid valet scala Musicalis? Vt pueri videant quē clauis ponatur in līnea, & quā in spatio. Deinde quot syllabas aut voces singulę clauēs habeant, Nam propter clauum & vocum diuersitatem, scala in primis tradēda est, quā qui ignorat, quasi cecus in ignota regione versatur, nec certi quicquid catus natura, de quibus vocum mutationibus, earum progressionibus, scire potest.

Quotuplex est scala? Triplex, Scilicet h duralis, b mollis & ficta.

Quē est scala h duralis? Est vocum Musicalium progressio scandens ex a in h duris

b

hoc est vocem mi.

Quę est scala b̄mollis?

Est vocum musicalium progressio, scandēs
ex a in b, molliter, hoc est, per vocem fa.

Quę est scala ficta?

Est quę in quacunq; clauē admittit vo-
cem peregrinam, nempe, vt, in Elami, re in
Efaut, mi in Gsolreut, fa in alamire &c, cō-
tra naturam clauium,

SEQVITVR SCALA
Hduralis.

SCALA HDVRALIS

	la		la
dd	sol		sol
	fa		fa
H	mi		mi
aa	re		la
g	sol		sol
	fa	Mutationes uocum in scala	fa
	mi	rali penes ascensum	la
df	re	descensum,	sol
C	fa		fa
H	mi		mi
al	re		la
	sol		sol
7	fa	H quadratum mi	fa
	mi	format	la
a	re		sol
	fa		fa
H	mi		mi
	re		re
H	ut		ut
	Ascenden		Descen
	do.		dendo,

SCALA BMOLLARIS

♯d	la		la
	sol		sol
b	fa		fa
	mi		la
g	re		sol
	fa		fa
	mi		mi
	re	Mutationes uocum in	la
c	sol	scala Bmollari.	fa
b	fa		fa
	mi		la
	re		sol
♯	fa		fa
	mi		mi
	re		la
	sol		sol
b	fa	b rotundum fa	fa
	mi	notat	mi
f	re		re
	ut		ut
	Ascenden-		Descen-
	do.		dendo.

B

SCALA FICTA

la	_____	la
sol	_____	sol
b fa	_____	fa
dd mi	_____	mi
re	_____	la
sol	_____	sol
b fa	_____	fa
g mi	_____	la
re	_____	sol
b fa	_____	fa
mi	_____	mi
c re	_____	la
sol	_____	sol
b fa	_____	fa
mi	_____	la
F re	_____	sol
b fa	_____	fa
mi	_____	mi
re	_____	la

Mutationes uocum in
scala Ficta penes ascen-
sum et descensum

DE VOCIBVS

Quid conflat ex clauibus? Vox musicalis.
Quid est vox Musicalis? Est syllaba qua
clauium tenor exprimitur.

Quot sunt uoces Musicales?

Sex. Vt re mi fa sol la.

Quotuplices sunt voces?

Duplices Inferiores & Superiores.

Quæ dicuntur voces infernæ? vt, re, mi,

Quæ dicuntur voces supernæ? fa, sol, la.

EXEMPLVM

Quare dicuntur voces? Quia omnis can-
tus per has voces sepius repetitas progredit
& depromitur. Non quod eas vocum sylla-
bas, sed sonos potius, per illas syllabas signi-
ficatos, canendo exprimimus.

Sunt ne plures voces? Non possent qui-
dem alię comminisci, sed quia vulgaris mu-
scorum consensus, in has voces conspirauit,
non est tutum alias adfigere.

Differunt ne inter se hæ sex voces? Imo.
Alię sunt bmoles, alię naturales, alię h du-
Quæ sunt voces bmoles? vt, fa. (rales.

B ij

Qua

Quare dicuntur b̄molles? Quia mollem
& effeminatum emittunt sonum.

Quę sunt voces naturales? re sol.

Quare dicuntur naturales? Quia natura
lem & mediocrem sonum efficiunt.

Quę sunt voces ♯ durales? mi la,

Quare dicuntur ♯ durales? Quia durū
& virilem reddunt sonum,

Ad quid prodest scire hanc vocū differenti
am? Ista vocum differentia bene observata
& cognita, dulcissimū reddit omnem cantū
Ideoq; pueris fidelit̄ tradēda, hauriūt em̄ ex
ea agnitione, vocū Musicaliū proprietates.

Quid est pprietas vocū Musicalium?

Est debita illarū in cātu, naturalis deductio
aut progressio, siue ascendendo siue descen
dendo; hoc est, q̄ recto ordine inter canēdū
ascendant & descendant, secundum cantus
& notarum exigentiam.

Quot sunt proprietates vocum? Decem
Tres in genere, & septem in specie.

Quę sunt iste tres in genere? Tres cant^o
♯ duralis, naturalis, b̄mollaris.

Quę sunt iste septem in specie? Septē de
ductiones sex vocum Musicalium, in q̄bus
cōtinēt septē cāt^o.ttes ♯ durales duo natura
les & duo b̄molles, vt patet in scala sequēti
Da re-

Da regulas de vocibus:

Prima.

Vt, in contentu aliarum vocum caput est
& principium,

Secunda.

Voces superne in descensu. Inferne in a-
scensu, rite proferuntur.

Tertia.

Ad cuiuslibet cantus ascensum & descen-
sum, iste sex voces non sufficiunt, cum vltra
la non sit vox superior nec infra vt vox infe-
rior, & tamen cantus plerunq; vltra sextam
ascendit vel descēdit, quare necessitas viget,
vt iste sex voces sese metuo leuent, iuxta cā/
tus ascensum vel descensum,

B iij

ee		b							la
dd								la	sol
cc								sol	fa
bb	b							fa	mi
aa		b					la	mi	re
g							sol	re	vt
f							fa	vt	
e		b				la	mi		
d					la	sol	re		
c					sol	fa	vt		
bb	b				fa	mi			
a		b		la	mi	re			
G				sol	re	vt			
F				fa	vt				
E		b	la	mi					
D			sol	re					
C			fa	vt					
B	b		mi						
A		b	re						
△			vt						

Scala H duralis.

Scala b mollaris

Scala ficta

Primus H dura,

Primus natura.

Primus b molla

Secundus H du.

Secundus natu,

Secundus b mol.

Tertius H dura.

De cantu

DE CANTU.

Quid conflat ex vocibus? Cantus.

Quid est cantus musicalis? Est sex vocū musicalium continua & apta digestio.

Quotuplex est cantus? Duplex. Regularis & irregularis siue fictus.

Quis est cantus regularis? Est in quo nō committitur coniuncta.

Quotuplex est cantus regularis? triplex
H duralis, naturalis & b mollis.

Quid est cantus H duralis? Est qui duriter modulatur, habens vt in C, G, & g & mi in bfa H mi, & in earum octauis, & sunt tres. Scilicet. 1. 2. 3.

Quis est cantus naturalis? Est qui naturaliter canitur, habens vt in Cc In bfa H mi, nec mi, nec fa postulat, quia in a & aa, finem habet & b ac bb non attingit. Et sunt duo, scilicet, primus & secundus.

Quis est cantus b mollis? Est qui molliter & suauiter concentu incedit, habens vt in Ffa ut & ff. Et fa in bfa H mi, & sunt duo, scilicet primus & secundus.

Quo pacto agnoscitur cantus? Ex typo clauium, vt enim, vbicq; principium est cantus fa medium, la finis.

Da versus.

B iij

G, du

G durum gignit, mediat C, perficit hunc B
 i, naturalem, mediat Ff, terminus est a.
 Ff, mollē mōstrat, mediat b, perficit hūc D.
 Vell sic.

C	F	G	Principiū.
in Ff natural.	b b mol.	cq; h dur.	medium
A	D	E	finis.

H durum triplico, reliquos cātus geminabo.

Est ne omnis cantus proprie & per se vel
 h duralis, vel naturalis, vel b mollis?

Nullo pacto, sed omnis cantus est mixtus,
 nunc de naturali in h duralem de h durali
 in b mollem procedens & contra.

Quis est cātus irregularis siue fictus? Est
 qui ex coniunctis componitur, vel est, in q
 committitur coniuncta, hoc est in cuius sol-
 misatione cantantur voces, quę in clauibus
 non ponuntur. Vel est, qui per voces fictas
 modulatur.

Quę dicuntur voces fictę? Quę canun-
 tur in aliqua clauē, in qua essentialiter non
 ponuntur, nec in eius octaua,

Quid est coniuncta? Est canere vocē in
 clauē, quę non continetur in ea.

Quotuplex est coniuncta? Duplex, Tole-
 rabilis & intolerabilis.

Quę est coniuncta tolerabilis? Est quan-
 do vox

do vox canitur in clauē, quæ in ea non habetur, reperitur tamen in eius octaua, vti canitur mi in A re.

Quæ est coniuncta intollerabilis? Est quando canitur vox in clauē, quæ in ea non habetur, neq; in eius octaua, vt si canitur fa in Elami & mi in F faut.

Quot sunt signa cōiunctarum? Duo. $\sqsubset$ quadratū & $\sqsupset$ rotundū. $\sqsubset$ quadratū cōiunctā fieri demonstrat in locis b mollaribus, Et b molle in locis $\sqsupset$ duralibus. Vide scalā.

Quare admittitur coniuncta? Propter cātus necessitatē & iucunditatē. Inferunt em̄ nōnūq; propter maiorem cantus suauitatē.

Potest ne coniuncta euitari? Imo, per trāspōsitionem cantus.

DE TRANSPOSITIONE

Quid est transpositio? Est clauis vel cantus a propria sede remotio. Hinc transponere est clauē, vel cātū a p̄prio loco remouere.

Quotuplex est transpositio? Duplex. Clauis & cantus.

Quid est transpositio clauis? Est clauis signatæ ob linearum inopiam vel eleuatio vel depræssio.

Quotuplices ergo sunt clauēs? Duplices Signatæ & non signatæ.

B v

Que

Quæ est clavis signata? Est quæ expresse in cantus exordio ponitur atq; signatur.

Quot sunt claves signatæ? Quinq; Γ ut, Ffaut, c solfa, g solre, dd lasol, signatur & bfa.

Γ mi, Quæ sunt claves non signatæ?

Reliquæ omnes.

Da regulas de clauib⁹ signatis & trāspōitis

Prima, claves signatæ ponuntur in linea

Secunda clauium signatarum, altera distat ab altera per quīram, dempta Γ ut, quæ ab Ffaut per septimam seiungitur.

Tertia Γ ut in pede clauium ponitur ob Græcorum reuerentiam, a quibus Musica ad nos defluxit,

Quarta clauium trāspōitio cantum nō reddit irregularem.

Quinta Quantum clavis trāspōita ascendit, tantum nota immediate sequens, a suo situ descendit, & contra, quantum clavis descendit tantum nota ascendit.

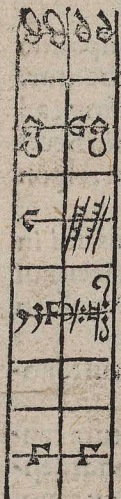
Sequitur scala clauium

signatarum.

*Alia Regula Cercor. Vides distanciam
notarū indicare in Scal. quatenus distat
notæ a nota primæ clavis signatæ
et quantum quæ a nota sequenti
clavis ab ultima prioris clavis
distat ille p. talē considerationem
faciemus et intelliget nobis saltum*

SCALA CLAVIVM

signatarum.

Hac rarissime utimur.

Hac rariuscule utimur

Hanc lineam veteres depinxerunt glauco colore.

Hanc lineam rubro pinxerunt.

Hac rarissime utimur.

Quid est trāspōsitio cantus? Est con-
iunctarū euitatio, dum enim coniunctas vitare
intendimus, cantū ex loco proprio sui finis
fursum ad quintam eleuamus, Exemplum,

Ite in orbem

Ite in orbem,

Da re

Da regulas de transpositione cantus? Prima
Transpositio, est coniunctarum remedium
atq; excusatio.

Secunda, Egedem voces post transpositio-
nem cantandæ sunt, quæ ante canebantur.

Tertia. Omnis transpositio ex finali ad
quintam propriam affinalem fiat, nisi neces-
sitate ad quartam fieri cogatur, vt in respon-
sorio. Quæ est ista.

Quarta cantus transpositus habens *mi* in
bfa & *mi*, exiens in *a*, est primi vel secundi
toni. In *C*, quinti vel sexti. In *a*, habens *fa* in
bfa & *mi*, est tertij vel quarti.

Quinta. Cantica septimi & octauis tono-
rum non transponuntur.

Sexta. In cantu transposito, natura can-
tus ex presentia vel absentia *b* rotundi depen-
ditur, in cantu non transposito ex tono.

DE MUTATIONE

vocum.

Quid est mutatio vocum? Est vnus vo-
cis in aliam, in eadẽ clauẽ, vnisona variatio.

Quare mutatio est inuenta? Ob vocum
paucitatem & cantus pluralitatem. Quãdo
enim in cantu amplius ascendere vel descẽ-
dere non possumus, tunc pro voce superiori
inferior, & rursus pro inferiori vox superio-
r recipienda est.

Quot sunt voces necessarie ad mutationem?
Duæ. Mutata & Mutans.

Quæ est vox mutata? Est quæ per mutationem relinquitur.

Quæ est vox mutans? Est quæ loco vocis mutatæ assumitur.

Quotuplex est Mutatio? Duplex.
Vocalis & Mentalis.

Quæ est mutio Vocalis? Est quando vox mutans & mutata, ambæ exprimuntur.

Quæ est mutatio mentalis? Est in qua vana vocum canitur, & altera mente tenetur.

Quæ istarum mutationum est aptio? Mentalis, exprimere enim ambas syllabas, est non tam geminare, quod nec auribus gratum est, nec cantui conveniens, imo in cantu mensurali omnino intollerabile, præsertim in figuris minutis ubi notularum velocitas geminationem non admittit.

Da regulas mutationum? Prima Nulla fiat mutatio, nisi necessitate cogente, quoties enim defecerit sex musicalium vocum progressio, necessario fit mutatio.

VERSUS

Nunquam mutabis nisi sit mutare necesse.

Secunda, Mutatio mentalis facienda est non vocalis, nisi duæ vel tres notæ ponantur
in eo

In eodem loco mutabil.

Tertia, Clavis habens vnam vocem, nullam admittit mutationē, quia idem nō mutatur in seipsum, Sunt autem quatuor, F ut Are, E mi, eela.

Quarta, Clavis habens duas voces, duas admittit mutationes, primam in cantus ascēsu, Secundam in descensu. Sunt autē octo Cfaut, Dsolre, Elami, Ffaut, eelami, ffaut, ccsolpha, ddla sol.

Quinta, Clavis habens tres voces, sex habet mutationes, sunt autem sex, Gsolre ut a lamire, ccsolfaut, dlasolre. gsolre ut, aalamire

VERSUS

	Simpla	nulla
Si vox	Dupla tūc fit mutatio dupla	
	Tripla	senā

Sexta, In bfa E mi & sua octava, nulla fit mutatio tū, qñ bfa & E mi, duę claves sunt.

Septima, In clauē vnam vocē habente, tot possunt fieri mutationes quot i ei⁹ octava

Octava, in cantu plano, infra F ut pergere non licet, nec vltra eela vagari, Sed in cantu mensurali sapius extra extremas claves vagamur, & tūc ab octauis voces sumimus

Nona, in cantus descensu, vox inferior in superiorem, in ascēsu, vox superior in inferior

rem

rem vertantur.

Decima, in mutatione syllabarum, utimur fere duabus vocibus re & la, re ascendendo, la descendendo.

Vndecima, voces b molles in H durales mutari non possunt, quia dissonant.

Duodecima, voces naturales in H durales & b molles mutatur, quia ancipites sunt

Decimatertia, cum cantus fuerit H duralis, mutationes ferme omnes occurrunt in tribus clauibus, D, d, a, aa, & e, nonnunquam in G, sed raro.

Decimaquarta, cum cantus factus fuerit b mollis, mutationes omnes tribus clauibus capiamus, scilicet D, d, G, g, & a, aa, Ascendo in g, & d, re, sumitur, descendendo la, in d, & a. Hinc infra F ut canitur, ut sicut in F faut, in F ut re, sicut in G solreut, in A remi, sicut in alamire. Omnes enim sunt octauae, & de octauis idem est iudicium.

Decimaquinta, in canticis primi & secundi tonorum, si sit ascensus ab alamire. p unum gradum, & cantus mox relabitur ad F faut, tunc in b fa H mi canitur fa, si vero non, cantetur mi, ut in hymno, Ave maris stella.

Decima sexta, cantus, an fa vel mi in b fa H mi habeat, ex b & H descriptione cognoscitur

tur H namq; mi , bfa representat. Principa-
liter tamen ex tono. Nam omnes toni in bfa
 bemi mi habent, exceptis, quinto & sexto
tonis, qui fa postulant, nisi H vel signum $\times$
quod mi denotat, signatum fuerit.

Decima septima. Non semper fit mutatio
vocis in vocem, sed fit saltus sine mutatione
de nota ad notam, præsertim in magnis sal-
tibus. quemadmodum in Diapente & Dia-
pason contingit, vt ex re in re , ex mi in mi ,
ex fa in fa , ex sol in sol .

EXEMPLVM

Decima octaua. Mutatio apte inchoatur in
tertia ante fa , si adsit notula, si non, in secun-
da vel quarta poterit mutatio inchoari.

Decima nona. Musica ficta fingit in qua
cuncq; clauē, quancuncq; vocem consonantie
causa.

Vigesima. in cātuficto præcipue debet
obseruari fa in A & E . & mi in F & C . Sicq;
facile occurret tertia, in qua re vella accipiat

Vigesima prima. In quolibet cātū tam H -
durali quam bmollari , quatuor sunt mutati-
ones

ones ad duas tamē reducibiles, per quas quicquid cantus per ambitū suum sufficienter potest solmīari, inter quas prima & tertia sunt omnino similes, cum fiant in octaua, sic de secunda & quarta.

DE SOLMISATIONE

Quid est Solmīatio? Est cuiuslibet cātus per sex voces musicales, debita expressio.

Quid est Solmīare? Est syllabas ac vocum nomina exprimere,

Quot modis potest cantus exprimi? Tribus modis. Primo solmīando, quod tyronū est, vt canere asuescant. Secundo, Sonos tantum emittendo, quod canentium est in fidi-
bus, aut tibijs, vt auditores oblectent. Tercio, Contextum verborum applicatio, quod piorum est, vt laudes Deo concinnant.

Da regulas de solmīatione? Prima, Solmīans, in primis tonū cantus respiciat necesse est. Qui enim cantum sine toni agnitione canit, idem facit quod is qui syllogismū extra modum & figuram componit.

Secunda, solmīans videat clauem in principio signatam, & ex ea consideret omnium linearum & spaciorum clauē. Tum facile inter solmīandum errores euitare poterit.

Tertia, Solmīans, scalam sub qua cātus

C

decurre

decurrat, vigilanter attendat, ne ex molli durum ex duro mollem faciat.

Quarta, Scala cognita, principium cantus intuendum est, quod si in altum tendit, recipienda est vox inferior primæ clavis, si descendit sumenda est vox superior eiusdem clavis.

Quinta, Solmisans videat, an cantus regularis existat, nec ne, Cantus enim transpositio, mutationis scalæ plerumque est occasio, Nam variata scala, variantur & mutationes.

Sexta, Omnis cantus in finalibus terminatus, est regularis & non transpositus.

Septima, In canticis irregularibus ad quam transpositis, cantandum est mi in bfa & mi in omni tono, nisi fa specialiter signetur.

Octava, Omnes toni sub scala & durali currunt, præter quintum & sextum

Nona, Cantum sub scala & durali vel b-mollari decurrere, nihil aliud est, quàm in bfa & mi, mi vel fa canere.

Decima, Solmisans diligenter respiciat bfa & mi, in ea enim clauē, totum negotium vertitur, Nam si ponitur b, cantandum est fa, si vero & vel signum & cantandum est mi.

Vndecima, In bfa & mi & eius octauis nunquam mutatur mi in fa, nec contra, quia sunt voces dissonæ & repugnantes,

Duos

Duodecima, Signato fa in bfa H mi vel quouis alio loco, si catus ex ea saltu immediatum fecerit ad quartam vel quintam vel octavam, tunc necessario cantandum est ibi fa, alioqui admittetur tritonus, & deperdet octava perfecta & quinta perfecta, quæ perargute sonant.

Decimatertia, Quoties fa vel mi præter cantus naturam signatur, oportet solmisantem signaturam sequi, quo adduraverit.

Decimaquarta, In Ffaut nunquam canitur fa vt, nisi fa fuerit signatum in bfa H mi

Decimaquinta, In cfsolfaut semper canitur fa præterquam in quinto & sexto tonis, tunc enim canitur sol,

Decimasexta, In solmisando vtimur duobus vocibus, re & la, re ascendendo, la descendendo.

Decimaseptima, In quartis, quintis & octavis, fit saltus de mi in mi, de fa in fa.

Decima octava, In octavis idem est vocum usus, & eadem mutatio, Ideo quacumque vox canitur in vna octava, canitur & in alia.

DE MODIS SEV INTERVALLIS

Musicalibus,

Quid est modus musicalis? Est soni acuti grauique distantia, Vel est vocis a voce penes descensum & ascensum distantia.

Quot sunt modi musicales? nouem Semitoni

C ij um,

um, Tonus, Semiditonus, Ditonus, Diatesseron, Diapente, Semitonium cum Diapente, Tonus Diapente, Diapason.

Cur vnisonum non adnumerat? Vnisonus proprie non est modus, sed modorū principium, sicut vnitas numerorum. Est enim Vnisonus fundamentum aliorum modorū manetq; semper immobilis.

Quid est vnisonus? Est status vocis, neq; in acutum neq; in graue tendens. Vel est durum vel plurium notarum in eodem loco cōiunctio. Fit enim. Quando in eadem clauē eadem vox, iterum atq; iterum reperitur.

Quid est semitonium? Est saltus de voce in vocem, per secundam imperfectam molli ter sonans. Fitq; solum ex mi in fa proximū, & ex fa in mi proximum.

Quid est Tonus? Est saltus vocis a voce per secundam perfectam, potenter sonans. Fitq; inter omnes voces, præter mi & fa. Tonare est potenter sonare.

Quid est Semiditonus? Est interuallum vocis a voce, per tertiam mollem & imperfectam. Fitq; inter re fa, mi sol.

Quid est Ditonus? Est dura & perfecta tertia. Fitq; in vt, mi, fa, la, habet duos tonos

Quid est Diatesseron? Est saltus de voce i
voce

vocē per quartā. Fitq; inter vt fa, re sol, mi la
Quid est Diapente? Est saltus vocis a vo-
ce per quintam, Fitq; inter vt sol re la mi fa
fa, Hinc quadri modus dicitur.

Quid est Semitonium diapente? Est im-
perfecta sexta. Fitq; inter mi ex elami ad fa
in c solfaut, & e contra.

Quid est Tonus diapēte? Est sexta pfecta
Fitq; inter, ut c solfaut, ad la in alami & contra

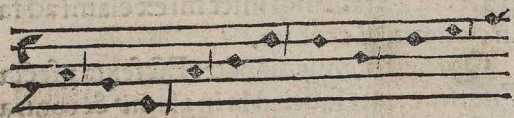
Quid est Diapason? Est vocis a voce per
octauam digressio. Vel est saltus per octauā
Fitq; septem modis. A qualibet enim litera
ad sibi similem fit diapason.

Sunt ne alij modi? Imo, Tritonus. Semi-
diapente, Semidiapason sed prohibiti, & in
musica plana ad modum rari.

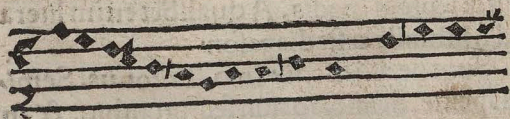
Quid ergo sentiendū de modo disdiapā-
son. Disdiapason est interuallum p decimā
quintā, intra quod natura humāæ voci, qua
si metam præfixit, vsq; adeo vt extra illius cā-
cellos, vox naturalis egredi non possit. Et q̃-
tiescunq; ultra præscriptos. illius ascensus ter-
minos sese extulerit, factitia vox est.

Cur maiores tantum nouem modos posu-
erunt. Quia vox humana nouē constat offi-
cijs, plectro linguæ, pulso quatuor dentium,
repercussioe duorum labiorum, in modum
C iij cymba

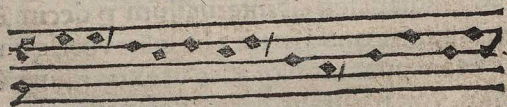
cymbalorūq; cauitate gutturis, & adiutorio
 pulmonis, qui in modū follis aerem recipit
 & remittit. Alij ad similitudinē nouē musa-
 rū Apolloni dicatarū nouē quoq; modos e-
 numerant, qui sequenti cantillena continēt

Ter trini sunt modi, quibus omnis

cantilena contextitur scilicet. Vni

sonus, Semitonium, Tonus, Semidito-

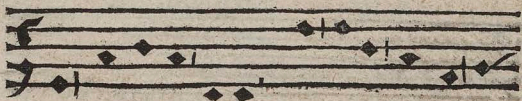
nus, Ditonus, Diatesleron, Diapente,

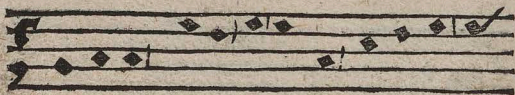
Semitonium cum Diapente Tonus

cum Diapente, ad hæc sonus Diapason Si

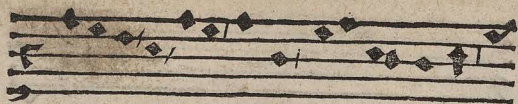
quem delectat eius, hunc modum esse

cognoscat, Cumq; tam pacis modulis

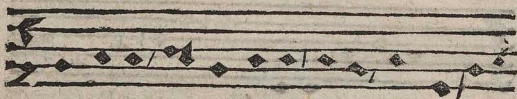
tota harmonia formetur, viti

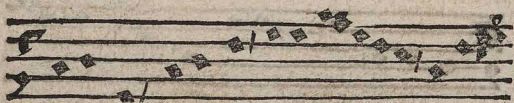
lissimum est eas alte memoria

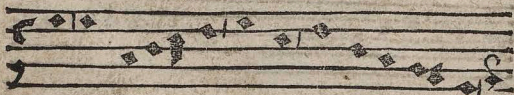
commendare, nec prius ab huiusmodi

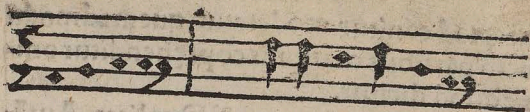
studio quiescere, donec uocum in

teruallis agnitis, harmonia totius

us facillime queat comprehendere

notitiam, Euouae,

DE TONIS MUSICALIBUS.

Quid est tonus musicalis? Est regula & dispositio. secundum quam cantus suus cursus, naturam & melodiam dirigit, vel tonus est regula, cantum in fine diiudicans.

Ad quid valet agnitio tonorum? ut pueri totius cantus, naturam, melodiam & solmisationem ex ambitu toni, accipiant,

Non enim possumus cantum aliquem artificialiter modulari, nisi prius cognoscamus eius tonum.

Quot sunt toni musicales? Apud Graecos fuisse tantum quatuor, scilicet, πρῶτος δευτερος, τρίτος, τετάρτος. Quibus adhuc hodie quatuor voces finales correspondēt, re mi fa sol. Latini vero cuiuslibet toni ascensum & descensum considerantes, cuiuslibet subiugale constitutere, vñ octo emerferunt toni apud latinos.

Quare octo & non plures neque pauciores. Non videtur incongruum, ut octo tonis omni
D nequod

ne quod cānitur, moderetur, quemadmodū
octo partibus orationis cōprehenditur om-
ne quod dicitur.

Quotuplices sunt toni? Duplices, Autē-
ti & Plagales,

Quot sunt toni Autenti? Autenti sunt
de numero impari, vt primus, tertius, quin-
tus & septimus.

Quare dicuntur autentici? Quia aūtorita-
tem ascendendi maiorem habent ceteris,
vnde dicuntur heriles & clamosi.

Qui sunt toni Plagales? Sunt de numero
pari, vt secundus, quartus, sextus, octauus.

Quare dicuntur plagales? Quia magis
prioribus descendunt qua ascendunt, vnde
dicuntur subiugales, seruiles & humiles.

Quoties cognoscitur tonus? Trifariam,
Principio, medio & fine,

Quomodo cognoscitur principio? Quan-
do mox in principio vltra notam finalem a-
scendit ad quintam, est autentus. Cum ve-
ro mox infra finalem ad tertiam vel quartā
ceciderit est plagalis, Quando autē incipium
cātilenarū, erroneam & penitus hesitabun-
dam toni demonstrat agnitionē tanquā nō
necessaria a doctis Musicis relinquitur.

Quomodo cognoscitur tonus medio? Pri-
mo

mo penes ascensum, cū enim in medio octa-
uam tetigerit est autentus, si nō, Plagalis. Se-
cundo, Penes repercussionē. Habēt eīn sin-
guli toni, suas clausulas seu cursus, ex quib⁹
solo auditur cuius toni sit cantus dinoscitur.

Quid est repercussio toni? Est cuiuslibet
toni propria & certa melodia

Quę sunt huiusmodi repercussiones? Ha-
bentur his versibus.

*Re la, sit primi, re fa, dat normam secundi
Mi mi dat ternus, mi la, poscit sibi quartus,
Vt sol quintus habet, sextus fa la, sibi querit
Vt sol Tertartus, ut fa postremos habebit.*

Quomō cognoscitur tonus in fine? quā-
do in veris clausulis finalibus terminat. Et
hic modus cognoscēdi tonos. Est certior &
perfectior alijs, que madmodum & vulgo
dicitur. In fine videtur cuius toni.

Quot sunt fines tonorum? Quatuor
D, E, F, G.

Quare dicuntur fines? Quia omnis can-
tus regularis, & non transpositus in his qua-
tuor finibus finiri debet. Sunt enim literę
cantuum terminatiue, ideo & clauēs finales
dicuntur & sedes tonorum.

Quem dicis cantum regularē & nō trāspo-
situm? Qui in aliqua clauē finali terminat

D n̄ nem

nempe in D, E, F, G.

Quem vocas cantum irregularem & trāspōsitū? qui extra clauēs finales exit, scilicet in a & c, rarissime in bfa ♯ mi, frequentissime in cantu mensurali in G, nō tamē absq̃ fa in bfa ♯ mi.

Fit ne aliquādo tonorū pmixtio? Imo, qñ duobus tonorū Systemata ī vno cātu cōcurrunt

Quis est cantus mixtus? Est qui ad octauam vel altius ascendit, vt autentus, & ad quartam descendit vt plagalis. Sicq̃ rursus autenti & plagalis simul vsurpat,

Quomodo cognoscit̃ tonus in cantu mixto? Bisariam, Primo penes melodiam, vel clausulas vel repercussiones cantuum. Secūdo, penes ascensum & descensum. In his canticis em̃ finalis vox diligenter cōsideranda ē, ad quem tonum plus declinet. Dum enim vltra finalē mox ad quintam scādūt, autenti sunt. Cū vero ad tertiam vel quartam infra finalem mox ceciderint, plagales dicuntur. Exēplo sunt Fidelis sermo & O prēclara.

Quis est tonus imperfectus siue neutralis? Est qui nō implet Diapason, qui vltra sextā nō ascēdit, nec vltra tertiam descendit, vt respon. Ingrescente domino in sanctam &c.

Da regulas tonorum, Prima. Omnis tonus

nus, aut est autentus, aut plagalis.

Secunda. Toni de numero impari sunt autentici, De numero pari sunt plagales Autentici sunt, Primus, tertius, quintus & septimus. Plagales, secundus, quartus, sextus, octavus. Tertia. Omnis cantus canonice terminari habet in his quatuor clauibus finalibus, D, E, F, G.

Quarta. Tonus autentus & suus plagalis in eadem clauē finiuntur, propter priscam ipsorum combinationem.

Quinta	Omnis cantus exiens
dsolre	Primi vel secundi
Elami	Tertij vel quarti
In Ffaut	est quinti vel sexti toni
Gsolreut	septimi vel octau

Sexta. Autentici plus ascendant quā descendunt, Plagales contra, plus descendunt quā ascendunt.

VERSUS

Impar dat numerus Autentici, parq; plagales
Autentici dominos dicas, seruosq; plagales
Autentici sursum scandunt, seruiq; deorsum

Septima Autentici supra finalē vocē Diapason contingunt, nōnūq; decimam, infra eam nec ditonum quidem, Plagales vero supra finale Diapente contingunt, infra eā Diatesseron.

D iij

Octa-

Octaua. Non oportet autentum semper
ad diapason scandere, & plagalem ad diapē
re deprimi sed intelligi debet, quod ascen-
dendi & descendendi potestatem habeant.

Nona, Quisq; tonorum fere diapason cō-
plectitur, aliquando autenti vix ad sextam
aut septimam ascendunt. Plagales contra,
vix ad tertiam descendunt. Nonnunquā cā-
tiones autentorum ultra octauam profiliūt
ad decimam aut vndecimam, dicunturq;
toni plus quam perfecti.

Decima, Fit nonnunquam vt duorum to-
norum cursus clausulæ & repercussiones in
vna cantilena coniunguntur, tum iudican-
dus est tonus, secundum notam tenoris, cir-
ca quam sepius versatus fuerit.

Vndecima. Autentorum cantica profū-
de, plagalium acute, neutralia vero medio-
criter intonari debent, hæc enim in profun-
dū, illa in acutum, ista vero in vtrunq; redūt.

Duodecima, Attendant cantores ambi-
tum tonorum, ne scilicet ita cantum incipi-
ant, vt non tam canere, quam rudere videan-
tur, & factitia plane voce cantillent, neq;
ita vocem submittant, vt vix a seipsis exau-
diri queant, voxq; in sreatum quendam
abeat,

De ame

DE AMBITIBVS.

tonorum.

Quid est ambitus tonorum?

Est spacium tonis, pro ascensu ac descensu
Musicorum autoritate concessum,

Quot voces seu notę conceduntur
cuiilibet tono?

Non plus quam decem, in quibus cursū
suum habeat, quas sic ordinant. Autentis
vnam vocem finali apponunt, octo supra po
nunt, Plagalibus vero quatuor finali
supponunt, quinque supra, Licent nunc Neo
tericorum musicorum luxurians licentia,
vndecimam cuiibet superaddat, vt patet in
figura sequenti.

Ambitus toni.

	1	2	3	4	5	6	7	8.
20	1	2	3	4	5	6	7	8
19					10		10	
18			10		9	10	8	
17	10		9	10	8	7	7	
16	9		8		7	7	6	6
15	8		7	7	6	6	5	5
14	7	7	6	6	5	5	4	4
13	6	6	5	5	4	4	3	3
12	5	5	4	4	3	3	2	2
11	4	4	3	3	2	2	1	1
10	3	3	2	2	1	1	2	2
9	2	2	1	1		2	3	3
8	1	1	2	2	Finis	3	4	4
7	2	2	Finis	Finis	Finis	4	5	5
6		Finis	Finis	Finis	Finis			
5		Finis	Finis	Finis	Finis			
4		Finis	Finis	Finis	Finis			
3		Finis	Finis	Finis	Finis			
2		Finis	Finis	Finis	Finis			
1		Finis	Finis	Finis	Finis			
0		Finis	Finis	Finis	Finis			
1		Finis	Finis	Finis	Finis			
2		Finis	Finis	Finis	Finis			
3		Finis	Finis	Finis	Finis			
4		Finis	Finis	Finis	Finis			
5		Finis	Finis	Finis	Finis			
6		Finis	Finis	Finis	Finis			
7		Finis	Finis	Finis	Finis			
8		Finis	Finis	Finis	Finis			
9		Finis	Finis	Finis	Finis			
10		Finis	Finis	Finis	Finis			
11		Finis	Finis	Finis	Finis			
12		Finis	Finis	Finis	Finis			
13		Finis	Finis	Finis	Finis			
14		Finis	Finis	Finis	Finis			
15		Finis	Finis	Finis	Finis			
16		Finis	Finis	Finis	Finis			
17		Finis	Finis	Finis	Finis			
18		Finis	Finis	Finis	Finis			
19		Finis	Finis	Finis	Finis			
20		Finis	Finis	Finis	Finis			

Deci

Decima tertia, Quilibet tonus in suo cur
su decimam exigit, nonnūquā vndecimam.

Decima quarta, Quatuor sunt clauē fina
les vel chorē statiuę, in quibus canticorum
regularium finis queritur, scilicet, D E F G
quę vero extra has clauē exorbitant, irregu
laria & transposita cantica vocantur.

Decima quinta, quilibet tonus autēntus
subiugalē habet in sua clauē finali, Prim⁹
& secundus habent finem, re, tertius & quā
rtus, mi, quintus & sextus, fa, septim⁹ & octa
uus sol. Nēq; incongruum, & prorsus absur
dum est, herum cum seruo, vno eodemq; cō
tubernio teneri.

Decima sexta, non omnis cantus primi
& secundī tonorū in D, exit: sed nonnūq;
in a, frequentissime in cantu mensurali in
G, non tamen absq; fa in b clauē. Hoc faci
unt Symphonistę, ne voces extra Guidonis
scalam expatiari videantur.

Decima septima, Cantus transpositus mi
habens in b fa q mi, exiens in a, est primi vel
secūdi toni. In C. quinti vel sexti. Terti⁹ autē
& quartus in cantu regulari, nonnūquam in
b fa q mi exeunt, in a vero aptissime.

Decima octaua, Cantica septimi & octa
ui tonorum non transponuntur:

E

Decima

Decimatio, Cantus in C faut, aut dis-
solre terminatus, Cantorum in scitia corru-
ptus est.

Vigesima, in cantu figurato non multū
habet momenti, quæ clavis finem carmini
imponat, dummodo vocis extremæ habea-
mus rationem. Si enim vox finalis fuerit re
incunctanter scio eum cantum esse primi
aut secundi toni, Si mi, tertij aut quarti.

Vigesi prima, in agnitione tonorū plus
spectari debet vsus quam tot præceptiones
pueriles.

DE TROPIS

tonorum.

Quid est tropus? Est breuiuscula melodia
quæ in diuinis canticis fini subiungitur, hac
dictione Euouæ subscripta, quæ seculorum
amen, omiſſis consonantibus, designat, vul-
go, tenores tonorum vocantur.

Quare dicuntur tenores? A tenend o ga
totius cantus melodiam, cui adiudicantur
tenere debent.

Habet quisq; tonus suū tropum? Imo.
Ad quid conducunt huiusmodi tropi?
Vt cantus incepti harmoniam incorruptam
contineat.

Quot sunt tropi tonorum? Octo iuxta
nume

numerus tonorum;

Quotuplices sūt tropi? Triplices.
Psalmorum, responsoriorum & introitus.

Qui sūt tropi psalmorum?

Sunt formulę quibus psalmi exeunt.

Qui sūt tropi responsoriorum?

Sunt harmoniæ versuum responsoriorum?

Qui sūt tropi introitus?

Sunt melodiæ & progressiones versuum in
introitus.

Quotuplices sūt psalmi quibus in diui-
nis vtimur? Duplices, Maiores & minores

Qui sūt psalmi. Minores?

Qui a Regio Poeta creduntur aditi,

Qui sūt psalmi Maiores?

Qui ex sacro euangelio deprompti sūt, vt
canticum Zacharię, Benedictus dominus
Deus, Et canticum diuę virginis Magnifi-
cat anima mea Dominũ &c. Luce primo.

Quid est psallere?

Est cum quodam iubilo, laudes Deo opti-
mo maximo decantare.

Habent ne psalmi suas intonationes? Imo

Da regulas de intonatione? Prima.

Omnes psalmi maiores cum ascensu, mino-
res absq; ascensu intonandi sūt.

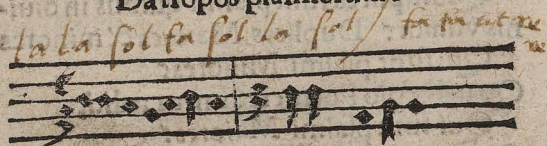
Secūda. Dictiones Hebraicę & barbare in
medio

medio, accentu acuto sunt proferende.

Tertia,

Primi	alamire	Ffaut
Secūdi	ffaut	Cfaut
Intona Tertij	to- cōlfaut maio	Gfōlreut
tio psal. Quarti	ni alamire rū in	Elami
Mino. Quinti	in cōlfaut	Ffaut
Septimi	dlasolre	bfa h mi
Octavi	cōlfaut	Gfōlreut

Da tropos psalmorum

Primi toni

Secundi

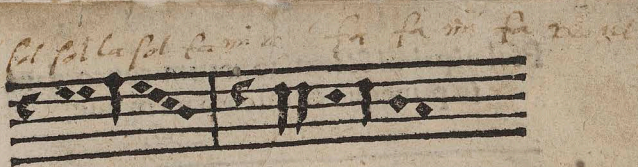
Tertij

Quarti

Quinti

Sexti

Septimi

Octavi

Peregrini

In exitu Israel &c.

Quare peregrinus dicitur hic tonus?
Quia in concentibus nostris, rarus admo-
dum ac peregrinus est,

Habent ne toni suas differentias?

Habent quidem, sed non est opere precium
ipsis longum adhibere studium, quãdãgã
non sunt apud omnes eẽdem, Prẽterea nõ
sunt de tonorum essentia, cũ quilibet cãtus
secundũ principalem tropũ decãtare possit.

Cur autem sunt repertẽ?

Vel pro indoctis, vel ornatus gratia, vt fa-
cilius, & suauior sit canticorum incepto, nos
eas silentio transibimus,

Da intonationes psalmõrum minorum?

Psal

Psalmi primi & sexti tonorum concordant
in principio & discrepant in fine.

Dixit domi, domi, meo sede a dextris

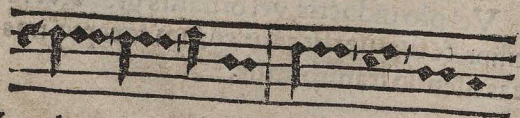

Dixit domi, domi, meo sede a dextris

Psalmi secundi & octavi tonorum concordant i principio sed discrepant in fine,

Laudate pueri domi Laudate nomen do.

Laudate pueri domi Laudate nomen do.
Pfal-

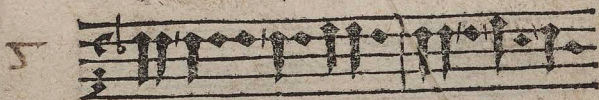
Psalmi cæterorum tonorum discrepant &
in principio & in fine.

Lauda Ierusa, domi. lauda deū tuū Syō.

Lauda. pueri do. laudate nomen domini

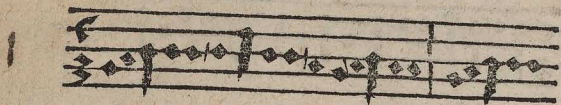
Dixit qomī. domi, meo sede a dextris me.

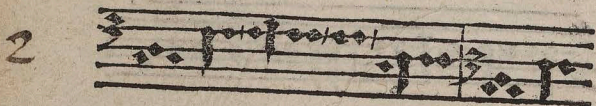
Lauda Ierusalem do. lauda Deum tuum

Da into

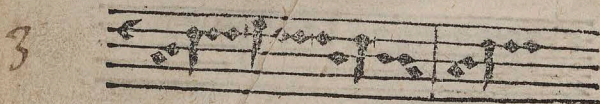
Da intonationes psalmorum
minorum.

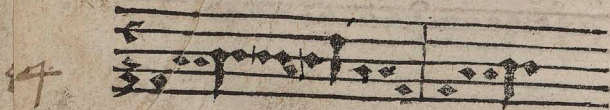
Magnificat anima mea do. Benedictus

Magnificat anima mea do. Benedictus

Magnificat anima mea do, Benedictus

Magnificat anima mea do, Benedictus
Magni-

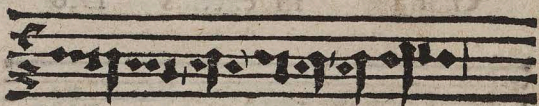

Magnificat anima mea do. Benedictus.

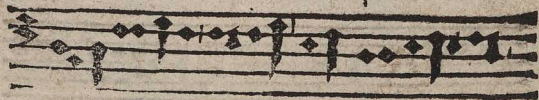

Magnificat anima mea do. Benedictus.

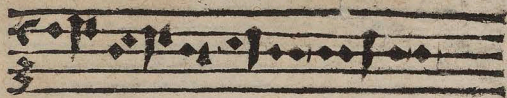
Tantum de psalmis.
Da tropos versuum Respon-
sonorum.

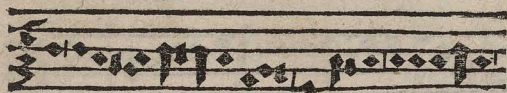
Fuit homo missus a Deo

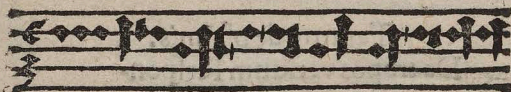
Dispersit dedit pauperibus
E Ange

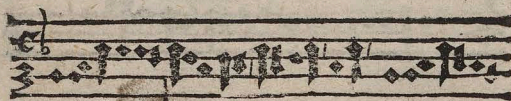
Angelus domini locutus est

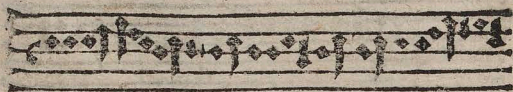
Et valde mane vna

Gloria in excelsis Deo

In nomine patris & filij

Loquebantur varijs linguis apostoli
Gloria

Gloria patri & filio

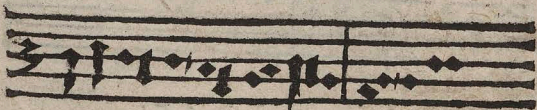
Musici recentiores, has versuum harmoni-
as non admodum respiciunt, de quo nō est
quod magnopere angaris.

Da tropos versuum
introituum.

Euouae

Statuit

Euouae

Mihi autem

E n

Secu:

Seculorum amen. In nomine Iesu

Euouae Resurrexit.

Euouae Loquebar.

Euouae Os iusti

Euouae Puer natus est,

Seculorum amen

Benedictus.

DE ACCENTV

Musico.

Quid est accentus musicus?

Est melodia quæ dictionum syllabas iuxta accentum sui naturalis exigentiam, regulate pronunciat.

Quotuplex est accentus musicus?

Duplex. Grauis & acutus.

Quid est accentus grauis?

Est finalium dictionum, secundum ecclesiarum regulara depressio. Hæc autem depressio finalis fit dupliciter, Aliquando per quintam tunc proprie dicitur accentus grauis, Aliquando per tertiam, tunc vocatur accentus medius.

EXEMPLVM

E iij

Med

Medius

Gravis

Parce mihi domine Nihil enim sunt dies.

Quis est accentus acutus?

Est finalium dictionum, secundum Ecclesię ritum regulata eleuatio. Hęc eleuatio quoq; finalis fit dupliciter, aliquando ad locum sui descensus reducit finale, tunc vocatur proprię accentus acutus, aliquando re ducitur finale, non ad locum sui descensus, sed infra ad secundam, tunc vocatur accen- tus moderatus.

EXEMPLVM

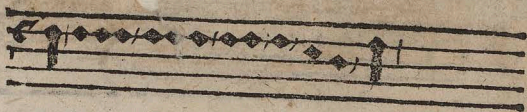
Moderatus.

Surge illuminare Ierusalem.

Et glo

Acutus

Et gloria domini super te orta est.
Da regulas de accentu musico?

Prima.

Dictiones monosyllabę, item barbare, Gre-
cę, Hebraicę, latinam inflexionem non ha-
bentes, acciuntur. Ut me, te, se, nos, vos, sũ,
est. Alcaroth, Senacherib, Babylon, Abra-
ham,

Hinc excipiuntur encliticę coniunctio-
nes q̃, ne, ue, quę habent accentũ grauem,

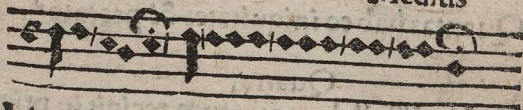
Secunda.

Accentus grauis & acutus, in fine comple-
tę sententię, proferuntur. Moderatus vero
& medius in fine incompletę sententię ex-
primuntur,

EXEMPLVM

Moderatus

Medius

Lignũ ha, spem, Si prę, fuerit, rursus vice.

E in

Gra

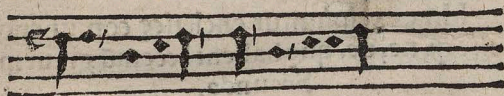
Gravis.

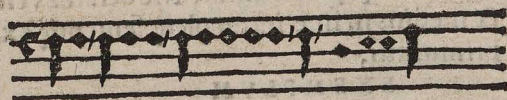
& rami eius pullulant.

Tertia.

Oratio quesitiua, siue habeat in fine dicti
onem monosyllabam siue dissyllabam siue
polisyllabam, accentus semper cadit in vlti
mam. & illa debet acui.

Vndetur es? Quid est homo?

Quantas habeo iniquitates & peccata?

Quarta.

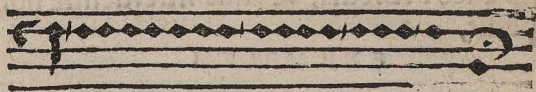
Dictio dissyllaba, accentum recipit in prima
siue ea syllaba sit longa siue brevis.

Exem

EXEMPLVM.

Et fugit velut vmbra.

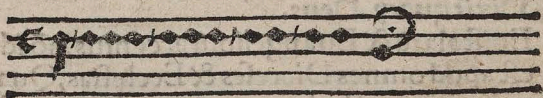

In amaritudinibus mora. oculus meus.

Quinta.

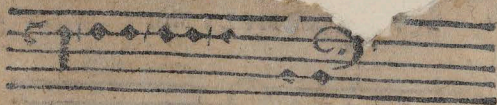
Dictio polysyllaba habens penultimam longam acuit eandem. Si vero habet penultimam breuem, acuit antepenultimam.

EXEMPLVM.

Si præcisum fuerit rursum virescit.

E v Etæ

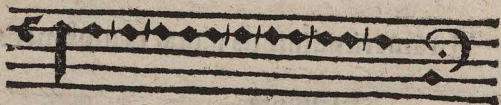

Et rami eius pullulant.

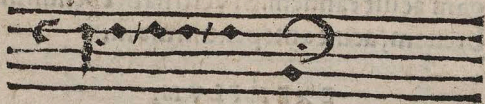
Sexta.

Grauis accentus non debet reperi, nisi oratio adeo sit brevis, vt alius interuenire non possit,

EXEMPLVM

Factum est vespere & mane di. primus.

Dixit quoq; Deus.
Epistolarū & Euangeliorū accentus, nō idē
est apud omnes Dioceses & Ecclesias, Qua-
re ne pueros diutius moremur, silētio trāsi-
bimus. Frugi lector, q̄q; est, boni cōsule.
Dom̃

DOMINO IOANNI SPANGEN-
berg, Ecclesiastici Northusiano
Ioannes Stigelius,

Forsan ut ista legis modica signata papyro
Vnde tibi hæc ueniat litera missa rogas
Non aliquo, fateor, tibi consuetudinis usu
Nec bene de facie cognitus ante fui
Quum tamen ingenuis faueas Spangeberge Camoenis
Hoc, rude quas odio tempore uulgus habet
Cumq; sibi quiddam tribuant commune poeta
Non minimus quorum tu quoq; sacra colis
Hinc mea musa tua sermonibus excita fama
Poscit amicitia fœdera firma tua
Quam malle præsens animum præsentis amici
Alloquio possem demeruisse meo
Est aliquid placide comertia dulcia uitæ
Affectu coram conciliare pari
Cultor Apollonij fuit olim absentis Iarchas
Gratior huic præsens sed tamen ille fuit
Aut tua me uestras Northusia sumat in oras
Aut te Saxonici hic alat Albis agris
Sed cum diuersis duo corpora sumus in oris
Iungere forte animus hæc quota charta potest
Aedita qua docuit tua carmina mente relegi
Quæ sunt iudicio sæpe probata meo
Laudo quod oppressus tantarum turbine rerum
Hæc tamen Aonidas sedulitate colas

Nam quamuis sacri tractes my-
Per semagnum quod satis esset onus
Te tamen hanc etiam iuuat exercere palestram
Et patet in curas, arca nostra tuas
Nam nihil ut melius, bene quam Docuisse iuuentam
Sic nihil elogio dignius esse potest
Et quoniam teneris iuuenum quod quisq; sub annis
Imbibimus canos durat adusq; pilos
Omnibus hic opus est uires intendere nervis
Crescat ut ad montis ducta iuuenta pijs
Cuius enim instruitur uera pietate Iuuentus
Non aduersantes urbs habet illa Deos
Urge igitur tua cepta tuis pro uiribus & quas
Iam bene coepisti pergere, perge uia,
Sic ubi prouecta referres etate senectam
Clarebunt studij commoda digna tui
Sic tua uenturis commendans nomina seclis
Cantabit laudes patria terra tuas.

Encomi

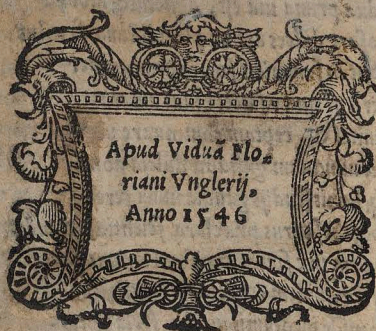
EN ON SCIEN-

dia. Ioan. Spangenbergij

35

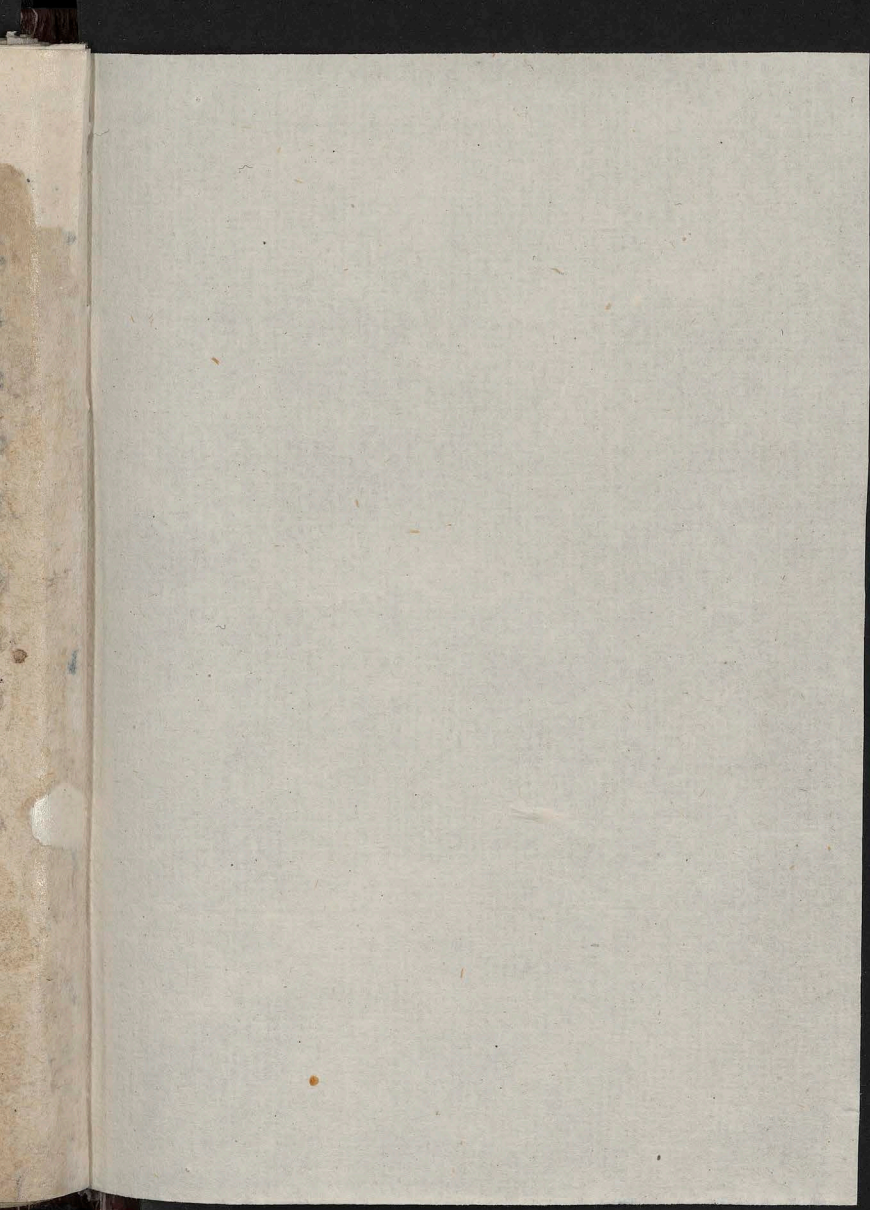
Arbor in aprico stat Dina scientia prato
 Fertilis, illustris, nobilis, alta uirens
 Est primo intuitu radix illius amara
 Ardua prima uia est, difficilisq; labor
 Sed profert dulces arbor placidissima fructus
 Fiet ut in summum forte cacumen iter
 Horruerit si quis radices huius amaras
 Pœnitet & ceptam continuare uiam
 Illius hic nunquam gustabit dulcia dona
 Deq; bonis studijs gaudia nulla feret
 Est quoq; thesaurus præclara scientia, grandis
 Qualem uix foelix aurifex Hermus habet
 Nobilis ille quidem & toto durabilis æuo
 Hoc mille incolumis uiuere secla potes
 Lacturam nunquam patietur ab igne mariq;
 Est Vespillonum tutus ab insidijs
 Hæc igitur tibi fit puer alma scientia cordi
 Hanc quære, hanc toto pectore sæper ama
 Tum bona posteritas pulchro te carmine dicet
 Tandem erit in cælo uita beata tibi.

Pater noster qui es in celis &

Apud Viduā Flo-
riani Vnglerij,
Anno 1546

XI. 98. 25. 6

K
P
t
p
o
M

K

Konserwację przeprowadzono w
Pracowni Konserwatorskiej Biblio-
teki Jagiellońskiej. Restaurację
papieru wykonała p. Anna Szeremeta,
oprawę wykonała p. Katarzyna
Mazurkiewicz.

Kraków, maj-czerwiec 1978

Biblioteka Jagiellońska

stdr0031386

